

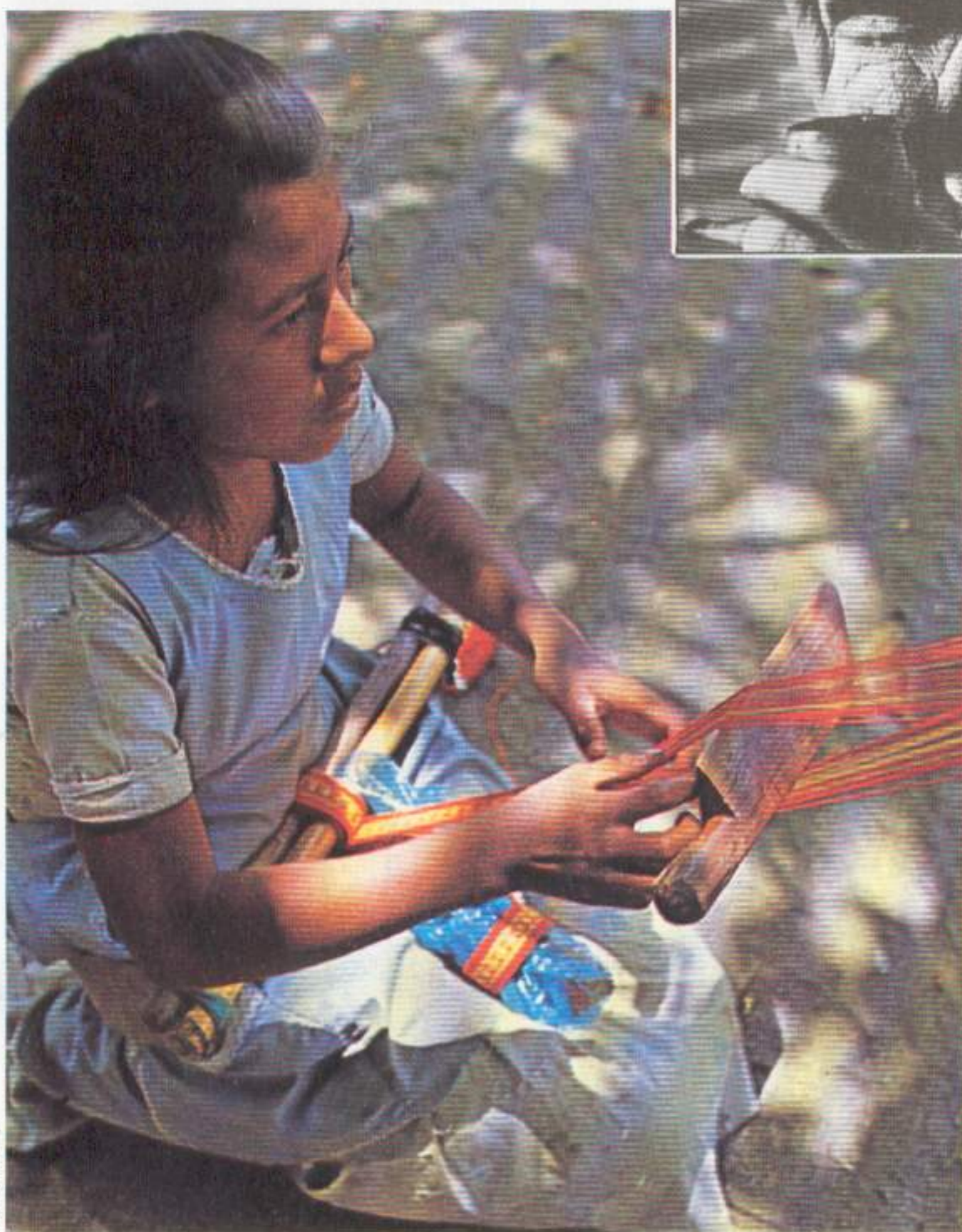
Stadiile învățării

Comportamentul unui copil – cum reacționează în anumite situații și față de alte persoane – furnizează informații importante despre cum și-a dezvoltat capacitățile mentale pentru a interacționa cu lumea.

Încă de la naștere și în timpul copilăriei, procesele noastre de gândire se dezvoltă rapid. Însă aceste procese – care includ învățarea, memoria și înțelegerea – nu sunt vizibile. Știm doar că ele există observând comportamentul.

▶ Se consideră că Jean Piaget a adus cele mai mari contribuții la studiul asupra copiilor. Fascinat de comportamentul propriilor săi copii, el a început un studiu sistematic al stadiilor de dezvoltare al acestora.

▼ Copiii dobândesc aptitudini în multe situații ce implică acțiunea de a învăța. Această fetiță mexicană, în vârstă de nouă ani, învață să țeară, dezvoltându-și astfel capacitățile de coordonare.

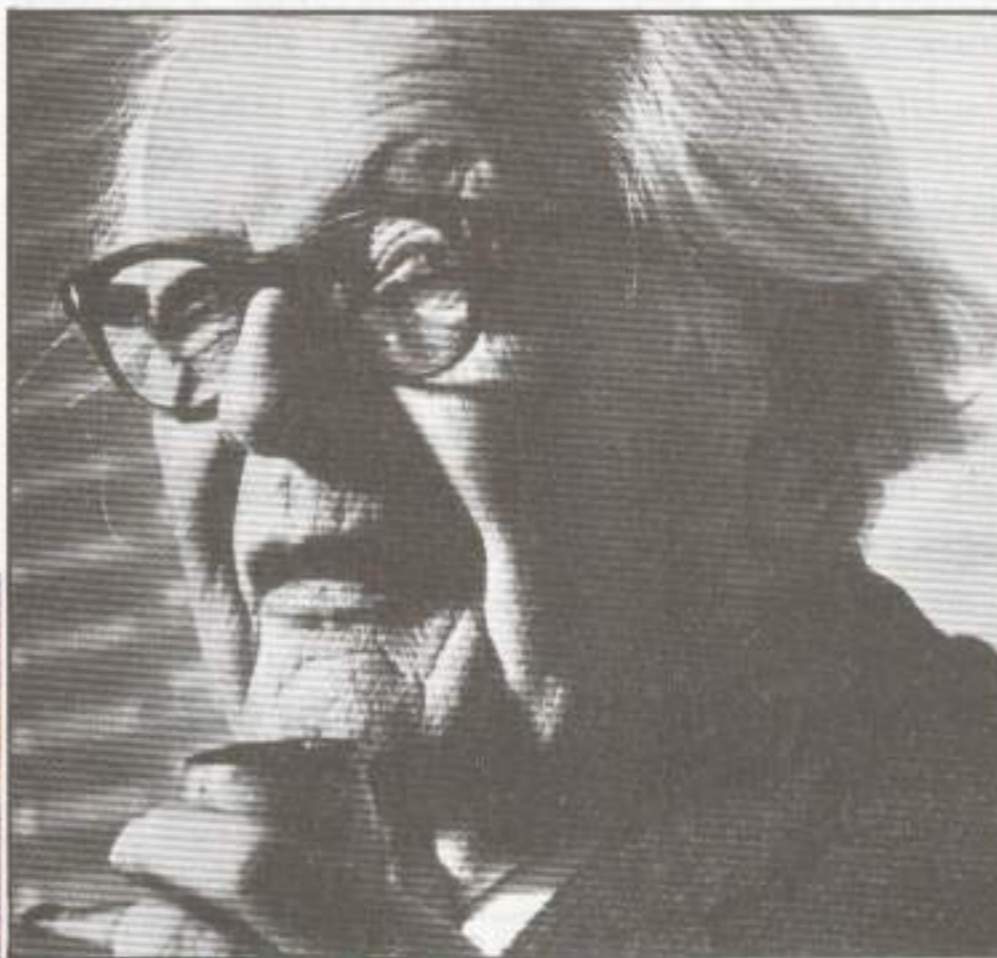

Hulton Getty

La fel cum alimentele asigură substanțele necesare dezvoltării fizice, experiențele pe care le avem produc modificări în comportament. Aceste schimbări indică faptul că a avut loc învățarea. Pentru ca învățarea să fie posibilă, trebuie să existe și memorie, o înregistrare a experiențelor din trecut. Atât învățarea cât și memoria sunt strâns legate de structurile mentale destinate înțelegerii experiențelor noastre. Cu alte cuvinte, suntem capabili să reținem sau să învățăm doar lucrurile pe care le înțelegem.

Studierea copiilor

Cunoștințele despre modul de dezvoltare a capacităților de învățare ale copilului sunt datorate în mare parte lui Jean Piaget (1896-1980), un psiholog elvețian care a efectuat un studiu cuprinzător asupra dezvoltării funcțiilor cognitive ale copiilor – adică, modurile prin care chiar și bebelușii ajung să devină conștienți de lumea care îi înconjoară. În cursul

Camera Press

studiilor sale asupra proceselor de gândire ale copilului, Piaget a ajuns la concluzia că un copil trece prin patru perioade de dezvoltare mentală, foarte diferite și ușor de identificat.

Perioada senzomotorie

Prima perioadă, denumită de Piaget perioada senzomotorie, cuprinde primii doi ani de viață. În această etapă de dezvoltare, copilul recepționează cel mai bine lumea înconjurătoare prin intermediul simțurilor: gust, pipăit, vedere, auz sau miros.

Odinioară se considera că starea mentală a copilului era una de confuzie constantă, un asalt de senzații neobișnuite și inexplicabile. În prezent, în urma numeroaselor experiențe și observații, se știe că nu este așa.

La naștere, copiii posedă structuri mentale care le dau posibilitatea de a stabili contactul cu lumea prin acțiuni ca privitul sau suptul. Bebelușul încearcă să sugă orice obiect, aceasta fiind una dintre puținele metode de a înțelege și asimila lumea care-l înconjoară.

În primele luni de viață un copil poate recunoaște obiecte pe care le-a mai văzut, însă memoria nu îl ajută încă să și le amintească atunci când acestea nu sunt prezente. Această capacitate se dezvoltă între 6 și 12 luni.

În primele 18 luni de viață, creșterea înțelegerii copilului se regăsește în creșterea capacității de a reacționa la și de a cerceta unele obiecte în diferite situații. Copilul este acum capabil să perceapă la fel același obiect, chiar

▼ Este cercetată capacitatea acestor copii de a gândi logic. În jurul vârstei de 6 ani, copiii învață să așeze obiecte în ordine. Această aptitudine – numită gândire operațională – este baza gândirii logice.

Eve Arnold/John Hillelson

și atunci când îl vede din unghiuri diferite, în poziții diferite și la diferite intervale de timp.

Următorul stadiu de dezvoltare a copilului definit de Piaget, este perioada pre-operatională. În această perioadă, care acoperă vârsta de 2-7 ani, copilul dobândește aptitudini de vorbire și o capacitate motorie mai precisă, cum ar fi desenatul sau scrisul.

Perioada pre-operatională

Această etapă implică înțelegerea și memoria. Acestea permit copilului să decodeze și să perceapă obiecte și evenimente, chiar și atunci când sunt absente, atât la nivel de gândire cât și de acțiune. În timp ce un copil mai mic de 18 luni se joacă manipulând obiecte, cel trecut de 18 luni va fi capabil să simuleze. Când un copil așterne o haină pe jos, spunând: "acesta este patul meu, acum voi dormi", el știe că haina nu este de fapt un pat și nici nu va dormi cu adevărat pe aceasta. Copilul își dezvoltă noua capacitate de a înțelege natura unui obiect sau a unei acțiuni, chiar și în absența obiectului sau acțiunii respective.

Putin mai târziu, acest stadiu de dezvoltare va implica imagini ale obiectelor văzute și localizarea lor în spațiu. Un copil de 3-4 ani poate învăța drumul de acasă la un magazin sau la grădiniță, dar dacă este întrebat cum se ajunge acolo el va descrie drumul pe baza unor acțiuni și va spune: "Mă întorc așa, merg așa" etc., iar descrierile vor fi însoțite de multe gesturi explicative. Dacă i se arată o schiță a zonelor învecinate și i se va cere să indice drumul, acest lucru va fi imposibil pentru copil. El nu are o schiță mentală, sau o "imagine" a drumului, așa cum va avea un copil mai mare.

În perioada pre-operatională, înțelegerea copilului se eliberează treptat de necesitatea impresiilor sau acțiunilor cu semnificație directă. Mai are însă mult până să devină adult. De exemplu, dacă unui copil de 5 ani i se arată un peisaj cu animale de jucărie, iar apoi i se cere să selecteze același aspect al scenei

dintr-o serie de imagini în care este prezentată scena din diferite unghiuri, copilul va fi capabil să facă acest lucru. Însă dacă i se cere să selecteze o imagine reprezentând ceea ce ar vedea o persoană aflată în partea opusă a desenului, copilul va alege aceeași imagine. Până la vârsta de aproximativ 6 ani, copiii se bazează în totalitate pe ceea ce văd și acceptă un singur punct de vedere – al lor.

În această etapă copilul nu poate înțelege însușirile abstracte ale obiectelor, ca numărul, greutatea sau volumul. Aceste concepte implică o înțelegere care adesea contrazice impresiile senzoriale imediate. Piaget a demonstrat acest lucru printr-o experiență clasică. Copilului i s-a arătat un pahar mic și lat, plin cu apă. Apoi, copilul a urmărit cum apa este vărsată într-un pahar mai lung și mai îngust. Copilul a spus că în al doilea pahar este mai multă apă, crezând că volumul se modificase, deoarece nivelul apei crescuse, deși nu s-a mai turnat apă în pahar.

Operații concrete

Pe măsură ce copilul începe să-și dea seama că noțiunile intuitive sunt inadecvate, va începe să-și dezvolte structuri mentale, care îl vor ajuta să coordoneze mai multe puncte de vedere. Aceste structuri mentale, sau operații concrete, se dezvoltă în perioada cuprinsă între 7 și 11 ani.

În această terță etapă de dezvoltare, copilul este capabil să execute în minte unele activități desfășurate cu anumite obiecte – el le poate număra, clasifica și ordona după anumite criterii, cum ar fi mărimea acestora.

Dezvoltarea capacității de clasificare este ilustrată de comportamentul copilului față de un buchet de flori. Dacă, înaintea acestei perioade, unui copil i se arată șase primule și șase margarete și dacă este întrebat care sunt mai multe: flori sau margarete, acesta va răspunde adesea că sunt atâtea flori câte margarete. Copilul va fi derutat dacă va fi întrebat

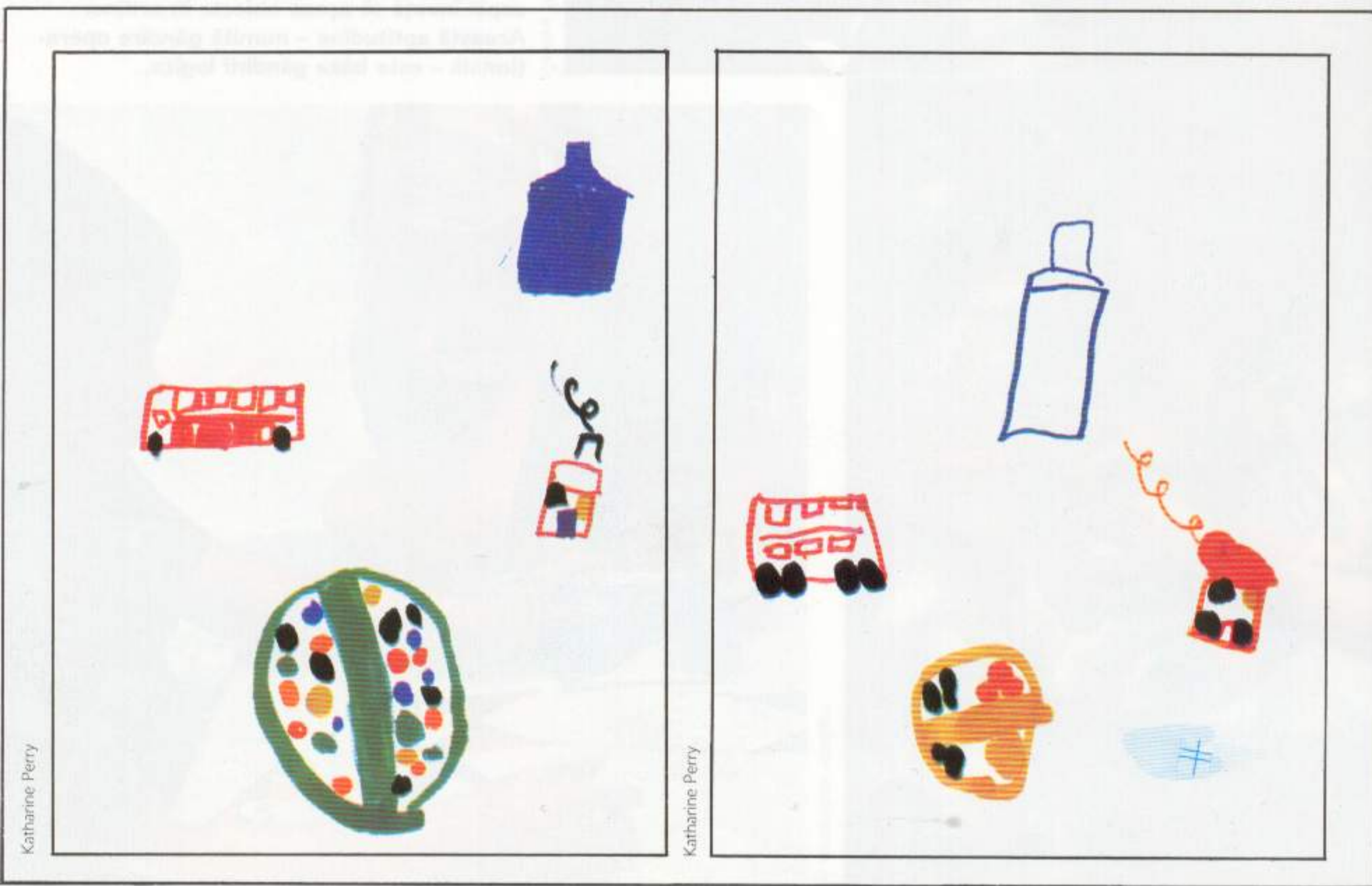
dacă primulele nu sunt și ele flori. Copilul știe că atât primulele cât și margaretele sunt flori, însă nu poate percepe simultan toate florile (primule plus margarete) și o parte din ele (margaretele). Când se dezvoltă capacitatea de clasificare a copilului, el începe să înțeleagă conceptul unor obiecte dispuse în serii.

Dacă în perioada de operațiuni concrete unui copil i se cere să ordoneze un set de bețișoare diferite, el se va descurca destul de bine. El poate să înțeleagă că dacă primul bețișor este mai mare decât al doilea, al doilea mai mare decât al treilea, atunci primul bețișor trebuie de asemenea să fie mai mare decât al treilea. Comparativ, copilul mai mic, care nu are încă această capacitate, numită gândire operațională, nu poate înțelege această relație complexă, așadar poate forma o serie doar comparând fiecare bețișor cu fiecare celălalt bețișor.

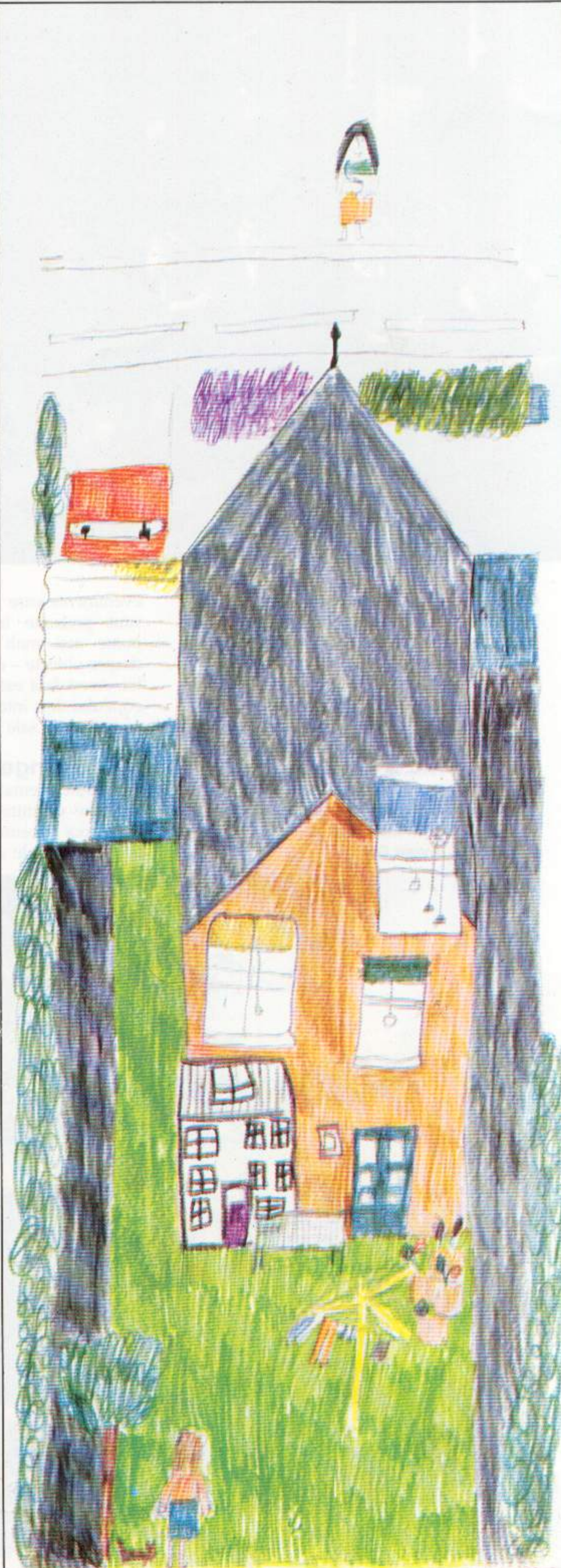
Gândirea operațională este baza gândirii logice asupra lumii. Probabil că nu este întâmplător faptul că școala începe la vârsta de 5 sau 6 ani, când copilul începe să gândească logic. La fel cum copilul nu poate fi învățat să meargă până nu atinge un anumit nivel de maturitate fizică, un copil nu poate înțelege conceptele numerice până nu parcurge toate etapele învățării care precedă acest punct. Copilul este ca un om de știință cu o teorie inadecvată despre lume. Pentru a-i accelera dezvoltarea intelectuală, copilul trebuie implicat în experiențe care să-i provoace propriile teorii. Vorbirea are un rol deosebit în această dezvoltare. Prin aceasta adulții pot să-i spună copilului când teoriile lui nu sunt compatibile cu ale lor. În acest fel, copilul poate învăța și beneficia de pe urma experiențelor celorlalți.

Perioada operațională formală

Ultima perioadă a dezvoltării mentale, perioada operațiilor formale, începe la vârsta de aproximativ 11 ani, odată cu dezvoltarea gândirii logice. În această perioadă copilul dezvoltă o capacitate de a gândi despre lucruri și

Desenele unor copii cu vârste de 5 ani (stânga) și respectiv 9 ani (dreapta) ilustrează dezvoltarea capacității lor de a înțelege anumite concepte. Copiii li s-a cerut să execute două desene ale unei imagini, unul din punctul lor de vedere, iar celălalt privit din alt unghi. Copilul de cinci ani a desenat un număr de obiecte aflate pe o masă din fața sa, însă, când i s-a cerut să le deseneze din alt unghi, nu a putut să facă acest lucru. Copilul mai mare a înțeles acest concept.

Helena Axbey

Helena Axbey

M. Carnier-Bresson/John Hillelson

⚠ Pentru copiii cu vârste cuprinse între 5 și 11 ani, învățarea și educația sunt strâns legate între ele. Însă metodele de predare a cunoștințelor elementare s-au schimbat foarte mult, de când învățământul primar (sus) a devenit obligatoriu în multe țări. Odinioară, copiii erau obligați să învețe pe de rost și erau pedepsiți dacă nu reușeau. În prezent, datorită cercetărilor pe plan educațional și tehnologic, există metode de predare foarte eficiente. Copiii sunt acum încurajați și stimulați să învețe (jos).

evenimente care sunt posibile, chiar dacă nu sunt prezente în lumea concretă. Copilul poate mai mult decât să gândească logic despre obiecte – el se poate gândi la gândurile lui. Acest fapt este demonstrat de capacitatea copilului de a interpreta anumite lucruri, fie că argumentele sale sunt logice sau nu.

Atingerea scopurilor

Facultățile mentale nu se dezvoltă în izolare. Anumite examinări și teste variate de inteligență pot determina capacitatea copilului de a înțelege și de a gândi, însă o performanță

scăzută nu indică neapărat un potențial scăzut. Între dezvoltarea mentală, emoțională și fizică există o legătură puternică, ce nu este încă pe deplin înțeleasă, iar motivele pentru care un copil nu reușește să-și pună în valoare întregul potențial mental, în orice stadiu de dezvoltare, sunt numeroase și complexe.

Emoțiile sunt strâns legate de motivele pentru care facem anumite lucruri, fie că aceste motive sunt determinate de necesități sau scopuri. Ambele elemente sunt modificate de experiențele prin care trecem. Succesul în învățare ne încurajează să învățăm mai mult, însă dacă dăm greș, se întâmplă contrariul. Devenim atât de neliniștiți încât nu putem învăța eficient. Copilul mic are o curiozitate înnăscută și dorința de a învăța, dar aceste atitudini necesită sprijin din partea adulților pentru a persista. Stabilirea unor scopuri greu de atins pentru copii îi plasează în situații în care eșecul este inevitabil. Stabilirea țelurilor trebuie să țină seama de nivelul intelectual al copilului; dacă scopurile depășesc aptitudinile copilului, el va învăța mai puțin. Sau, și mai grav, copilului îi poate dispărea dorința de a învăța.

Personalitate și comportament

Copilul în curs de dezvoltare află nu doar lucruri despre lumea care-l înconjoară, ci și despre el însuși. Descoperirea propriei persoane se dobândește în mare parte prin observarea reacțiilor persoanelor din jur. Forme variate ale comunicării prin gesturi se dezvoltă înaintea vorbirii, astfel copiii mici sunt capabili să-și dea seama când un adult este supărat pe ei, chiar dacă acesta din urmă declară că este mulțumit de performanțele lor. În acest fel, copilul poate ajunge să se considere un ratat și va crede că este incapabil să învețe, o atitudine care îi va putea marca viața și relațiile cu cei din jur.

M. Aukland/Tropix